

Postavenie a úloha mediačného centra v mediácii

Status and role Mediation centre in the mediation

Dagmar TRAGALOVÁ

Abstrakt

Otázky profesionalizácie a inštitucionalizácie mediácie rezonujú medzi odbornou verejnosťou už niekoľko rokov. Novelou zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ktorým sa dopĺňajú niektoré zákony sa zmenilo a posilnilo postavenie mediačných centier. Autorka v príspevku priblíži mediačné centrum z pohľadu zákona o mediácii, jeho súčasne postavenie a úlohu v mediácii. Vyzdvihne podmienky potrebné na to, aby mediátor bol laickou verejnosťou vnímaný ako profesionál a v úvahach de lege ferenda poukáže na možnosti zvýšenia úrovne mediácie spoluprácou mediátorov združovaním v mediačných centrách.

Kľúčové slová

Inštitucionalizácia, mediácia, mediačné centrum, profesia, špecializácia mediátora.

Abstract

The questions of professionalization and institutionalization of mediation resonate among the professional community for several years. By the amendment to the Act no. 420/2004 Coll. Of mediation and of amendments to certain laws, as amended was changed and strengthened the position of mediation centers. The author approaches the mediation center in terms of the law of mediation and its current status and role in the mediation. Picks up the conditions which are necessary for the mediator to be perceived by the general public as a professional and in the considerations de lege ferenda points out the possibility of increasing the level of mediation thanks to the cooperation of mediators by pooling in mediation center.

Key words - precizovať povinnosti mediátora a mc

Institutionalization, mediation, mediation center, profesion, specializacion mediator.

V súvislosti s potrebou zrýchliť a skvalitniť rozhodovaciu činnosť súdu súdna rada v júni 2015 na svojom zasadnutí navrhla prijať konkrétne opatrenia v legislatívnej rovine

nato, aby sa zlepšilo postavenie spotrebiteľa a vymožitelnosť jeho práva. V súvislosti s mediáciou súdna rada navrhla zaviesť inštitút povinnej mediácie v prípade nárokov vyplývajúcich zo spotrebiteľských zmlúv do výšky istiny 1 000 EUR. 1.1.2016 sa stali účinnými dva právne predpisy, ktoré zabezpečili úplnú transpozíciu parciálnej smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21. mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, ktorou sa mení nariadenie (ES) č. 2006/2004 a smernica 2009/22/ES (ďalej len smernica), ktorá vymedzuje predpoklady nestranného a nezáujatého výkonu mediácie a novým spôsobom definuje štandard alternatívneho riešenia spotrebiteľských sporov v členských štátoch Európskej únie. Jedným z prijatých zákonov je zákon č. 391/2015 Z. z. o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a o zmene a o doplnení niektorých zákonov a druhým zákon č. 390/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Nový systém alternatívneho riešenia spotrebiteľských sporov priniesol výrazne zmeny aj v postavení a fungovaní mediačného centra. V zmysle novelizovaného zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii je mediačné centrum právnická osoba vykonávajúca činnosť podľa § 11 ods.2 tohto zákona v sídle zapísanom v registri mediačných centier, ktorú môže zriadiť fyzická osoba alebo právnická osoba.

Príspevok stručne poukazuje na zmenu v postavení mediačných centier prijatím zákona č. 390/2015 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Ďalej sa autorka v úvahách de lege ferenda zaoberá možnosťou zvyšovania profesionalizácie mediácie zavedením povinných špecializácií pre mediačné centra tak, aby mediátori zapísaní v zoznamoch takto špecializovaných mediačných centier plnili úlohy mediačného centra na základe splnenia osobitných predpokladov potrebných pre zameranie mediačného centra.

Cieľom príspevku je poukázať na teoretické a praktické východiská pri zabezpečovaní profesionalizácie a inštitucionalizácie mediácie s dôrazom na postavenie osôb – mediátorov, ktorí vykonávajú mediačnú činnosť v rámci mediačných centier s určitým zameraním.

Legislatívna úprava mediačného centra

Mediačné centrum možno charakterizovať ako profesijnú organizáciu, ktorá združuje mediátorov za účelom rozvoja a zlepšovania mediačných služieb, vzájomnej spolupráce mediátorov a propagovania myšlienky alternatívneho spôsobu riešenia sporov prostredníctvom mediácie. Spôsob jeho kreovania, jeho postavenie a úlohy sú legislatívne upravené v §§ 11,12 a 13 zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých

zákonov (ďalej len zákon o mediácii). Registračné konanie pre mediačné centrá upravuje § 8 ods 7 zákona o mediácii.

Po prijatí novely zákona o mediácii sa výrazne zmenil spôsob zriadenia a registrácie mediačného centra. Kým zákon o mediácii účinný do 31.12.2015 umožňoval zriadiť a viesť mediačné centrum fyzickým osobám a právnickým osobám, ako subjekt s právnou subjektivitou alebo bez právnej subjektivity v závislosti od zriaďovateľa. T.j. ako organizačnú jednotku, ak zriaďovateľom bola právnická osoba alebo ako účtovnú jednotku zriaďovateľa, ak mediačné centrum zriadila fyzická osoba. Aj keď zákon výslovne nehovoril o mediačnom centre ako o právnickej osobe, možno sa domnievať, že takto zriadenej organizačnej forme mohla byť priznaná právna subjektivita. „Právnickou osobou je aj taký subjekt, o ktorom to zákon neustanovuje, ale mu priznáva vlastnosti, ktorými sa právnické osoby charakterizujú.“ (R 86/2002). Občiansky zákonník každú právnickú osobu charakterizuje všeobecnými znakmi, medzi ktoré patrí názov, sídlo a spôsob konania právnickej osoby v právnych vzťahoch. Zriaďovateľ zriadil mediačné centrum tak, že v Obchodnom vestníku zverejnil zriadenie mediačného centra, zriadenie pobočiek mediačného centra, ak ich zriadil, prijatý štatút zriadeného mediačného centra a zoznam mediátorov, ktorí pôsobia v zriadenom mediačnom centre a jeho zmeny. Zriaďovateľovi, ktorý zverejnil oznámenie o zriadení mediačného centra v Obchodnom vestníku a podal žiadosť o zápis mediačného centra do registra mediačných centier, vznikol právny nárok na jeho zápis do registra mediačných centier. Konštitutívne účinky nastali zápisom mediačného centra do registra mediačných centier vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“), čím formálne vzniklo mediačné centrum. Takto vzniknutému mediačnému centru ministerstvo spravodlivosti pridelo evidenčné číslo, pod ktorým bolo evidované v registri mediačných centier. V registri mediačných centier do 31.3.2016, dokedy si registrované mediačné centra mali povinnosť v znení prechodných ustanovení § 16a zákona o mediácii povinnosť zosúladiť svoju činnosť s novelou zákona o mediácii účinnou od 1.1.2016, bolo takto registrovaných 52 mediačných centier. Otázkou však zostáva, či možno tento počet považovať za skutočný počet mediačných centier pôsobiacich na Slovensku, nakoľko evidenčné číslo v registri mediačných centier ministerstvo spravodlivosti pridelo aj pobočke mediačného centra, ktoré svojou povahou je len organizačnou jednotkou mediačného centra. Takto vznikali aj jednoosobové mediačné centrá, ktoré podľa môjho názoru nespĺňali účel a úmysel zákonodarcu, a to vytvárať priestor pre vzájomnú a organizovanú spoluprácu mediátorov, ako uvádza komentár k zákonu o mediácii.

V aktuálnej právnej úprave v § 11 ods. 1 zákona o mediácii zákonodarca ustanovuje, že **mediačné centrum je právnická osoba vykonávajúca činnosť podľa odseku 2 v sídle zapísanom v registri mediačných centier**. Kým do prijatia novely zákona o mediácii mediačné centrum nemuselo mať právnu subjektivitu, účinnosťou zákona o mediácii od 1.1.2016 prechádzajú všetky mediačné centrá na rozmanité organizačné a právne formy právnických osôb. Problematickým sa však stáva prechodné ustanovenie § 16a zákona o mediácii a spôsobuje určité aplikačné problémy pri transformácii mediačných centier zriadených fyzickými osobami bez právnej subjektivity. Zákonodarca žiaľ v dôvodovej správe k zákonu č. 390/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii neupravuje ani nevysvetľuje, akým spôsobom dochádza k transformácii mediačného centra z organizačnej jednotky bez právnej subjektivity na subjekt s právnou subjektivitou, tak aby to bolo v súlade so zásadami a princípmi transformácie. Právna úprava zriadenia a vzniku právnickej osoby je všeobecnou úpravou. Použiteľná je však len v prípade, ak proces vzniku právnickej osoby osobitný predpis neupravuje inak. „Na zriadenie právnickej osoby nadväzuje jej **legalizácia v podobe zápisu právnickej osoby do obchodného alebo iného zákonom určeného registra**. Vznik sa teda viaže na deň, v ktorom boli zapísané do registra, pretože takýto **zápis má konštitutívny význam**“ (Lazár, 2006 s. 156,157). Zákon o mediácii v §11 ods. 4 určuje zriaďovateľovi povinnosť bezodkladne po zriadení a zaregistrovaní mediačného centra zverejniť potrebné údaje v Obchodnom vestníku, čím sa úspešne zavŕši proces vzniku mediačného centra. Ustanovenie § 11 ods. 4 má teda na mysli registráciu mediačného centra ako právnickú osobu v inom registri ako je register ministerstva spravodlivosti, ktorý vedie zoznam mediačných centier. Ministerstvo spravodlivosti, ktoré vedie register mediačných centier zapíše do registra mediačných centier podľa § 8 ods.7 tohto zákona iba také mediačné centrum, ktoré bolo zverejnené v Obchodnom vestníku podľa § 11 a spĺňa podmienky podľa tohto zákona. Zriaďovateľ teda môže zriadiť mediačné centrum v zmysle Občianskeho zákonníka ako právnickú osobu, ktorá je podľa ustanovenia § 18 ods. 2 ako:

a) **združenie fyzických alebo právnických osôb** (obchodné spoločnosti a družstvá), ktorých právne formy upravuje Obchodný zákonník alebo (občianske združenia a iné združenia), ktorých právna úprava vyplýva zo zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Inými združeniami sú najmä stavovské samosprávne organizácie (tzv. komory) združujúce určitú profesiu a pod. Organizačné a právne formy týchto právnických osôb vyplývajú priamo z toho zákona, ktorý zakladá ich existenciu. Ďalej pôjde o záujmové združenia právnických osôb, ktoré upravuje Občiansky zákonník v ustanovení § 20f.

b) **účelové združenia majetku**, avšak **len nadácie**, nakoľko štátne a neštátne fondy sú právnické osoby zriaďované zákonmi ako inštitúcie zamerané na akumuláciu a následné prerozdelenie peňažných, ako aj iných prostriedkov v najrozmanitejších oblastiach ekonomickej činnosti. Účelom nadácie môže byť každý verejnoprospešný účel. A tak aj takto zriadené mediačné centrum bude spĺňať podmienky zákona o mediácii, ak bude založené napr. na podporu svojich aktivít na báze dobrovoľníctva a pod.

c) **jednotky územnej samosprávy** (obce, vyšší územný celok) sú špecifické právne subjekty, ktoré nemôžu byť mediačnými centrami, ale ako právnické osoby, ktorých činnosť upravuje osobitný predpis zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení môžu zriadiť mediačné centrum ako svoj podnik.

d) **iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon**. Do tejto skupiny patria rozmanité organizačné a právne formy právnických osôb (rozpočtové a príspevkové organizácie zriaďované ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami a vyššími územnými celkami, družstevné podniky a hospodárske zariadenia občianskych združení a pod. Okrem nich tu patrí aj celý rad právnických osôb, ktoré sú zriaďované osobitnými zákonmi, napríklad verejnoprávny rozhlas a verejnoprávna televízia a iné.

To, že je právnická osoba registrovaná v obchodnom registri alebo inom obdobnom registri a bude zároveň registrovaná, alebo jej organizačná jednotka aj v registri mediačných centier vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR, nie je v rozpore so zákonom. Nová právna úpravu už upravuje aj výmaz mediačného centra z registra mediačných centier. V ustanovení § 8 ods. 7 zákona o mediácii je uvedené, že **ministerstvo vyčiarkne z registra mediačných centier mediačné centrum**, ktoré prestalo spĺňať podmienky na zápis do registra mediačných centier alebo opakovane v období jedného roka poruší zákon alebo povinnosti ustanovené týmto zákonom. Z uvedeného vyplýva, že mediačné centrum bude síce vyčiarknuté z registra mediačných centier, ale k jeho zániku nedochádza, nakoľko zánik právnickej osoby, obdobne ako jej vznik, je takisto viazaný na dve právne skutočnosti. Prvou právnou skutočnosťou je zrušenie právnickej osoby a druhou jej výmaz z príslušného registra, ktorý založil jej vznik. Občiansky zákonník v § 20a ods.2 ustanovuje, že „Právnická osoba zapísaná v obchodnom registri alebo inom zákonom určenom registri zaniká dňom výmazu z tohto registra, pokiaľ osobitné zákony neustanovujú inak.“ Právna úprava ďalej vyžaduje, aby bola právnická osoba zrušená pred samotným zánikom, pokiaľ celé jej imanie nenadobúda jej právny nástupca alebo osobitný zákon neustanovuje inak. Možno sa teda domnievať, že ak bude mediačné centrum, ktoré je právnickou osobou registrovanou v obchodnom registri alebo inom registri, a teda vzniklo zápisom do týchto registrov vyčiarknuté z registra mediačných centier

vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR, nedôjde automaticky k jeho zániku. Takto vyčiarknuté mediačné centrum avšak nebude mediačným centrom vykonávajúcim činnosť podľa § 11 ods. 2 zákona o mediácii. Takáto právnická osoba podľa môjho názoru môže naďalej vykonávať svoju činnosť v záujme rozvoja spolupráce mediátorov a propagovania myšlienky alternatívneho spôsobu riešenia sporov a ďalšiu svoju činnosť, ktorá je uvedená v jej zakladateľskej listine alebo stanovách. K zániku mediačného centra vyčiarknutím z registra mediačných centier ;dôjde vtedy, ak bolo zriadené ako organizačná zložka právnickej osoby na základe zákon o mediácii. Iná situácia nastane v prípade mediačného centra, ktoré by chcelo byť oprávneným subjektom ADR. Dôvodová správa k zákonu č. 390/2015 Z. z., ktorý novelizuje zákon o mediácii uvádza, že mediačné bude oprávneným orgánom ADR iba vtedy, ak bude spĺňať podmienky zákona o mediácii a súčasne zákona o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Čo bolo úmyslom zákonodarcu zavedením zmeny právnej úpravy mediačného centra nechám na voľnej úvahe. Podľa môjho názoru došlo iba k zadefinovaniu mediačného centra pre potreby zákona o mediácii. Kým podľa predpisov účinných do 31.12.2015, sme mohli hovoriť o mediačnom centre ako o právnej forme vytvorenej na základe osobitného predpisu, účinnosťou zákona o mediácii od 1.1. 2016 ide o subjekt, ktorého názov označuje činnosti upravené osobitným predpisom, ktorým je zákon o mediácii. Čo sledoval zákonodarca týmto duálnym zápisom právnickej osoby dôvodová správa k novele zákona o mediácii opäť nevysvetľuje. Možno sa len domnievať, že chcel vytvoriť subjekt, ktorý bude spĺňať podmienky pre zápis do zoznamu orgánov oprávnených riešiť spotrebiteľské spory v súlade s transponovanou smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21. mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov.

Úloha a účel mediačného centra v zmysle § 11 zákona o mediácii

Existuje veľké množstvo profesijných spoločností, ktorých snahou je podpora určitej profesie, ochrana práv jej členov a vytváranie podmienok pre zvyšovanie odbornosti konkrétnej profesie. Každá takáto organizácia by mala mať prijatý etický kódex upravujúci správanie príslušníkov určitej profesii. Najčastejšie na podporu určitej profesie vznikajú zákonom zriadené stavovské samosprávne organizácie. Organizačné a právne formy týchto stavovských organizácií vyplývajú priamo zo zákona. Novela zákona o mediácii ani tento krát neprinesla zriadenie stavovskej organizácie (komory). Dohľad nad mediátormi naďalej

prenechala na sekciu dohľadu, odboru dohľadu nad právnickými profesiami ministerstva spravodlivosti SR.

Nová právna úprava mediačných centier však priniesla precíznejšiu úpravu úlohy mediačného centra. Cieľom mediačného centra je podľa ustanovenia § 11 ods. 2 zákona o mediácii vytvoriť priestor pre podporu mediácie a ďalšie aktivity zamerané na rozvoj mediácie. V súlade s európskou smernicou o alternatívnom riešení sporov sú zákonom upravené povinnosti, ktoré mediačné centrum a mediátori vykonávajúci mediačnú činnosť v takomto mediačnom centre musia spĺňať. Zákon o mediácii kladie dôraz najmä na zvýšenie kvality úrovne vedenia procesu mediácie mediátormi, okrem iného aj v spotrebiteľských sporoch. Špeciálne je upravený výkon mediácie v spotrebiteľských sporoch. Pre mediačné centrá, ktoré sú oprávnené riešiť spotrebiteľské spory ustanovil samostatné podmienky, ktoré musí samotné mediačné centrum spĺňať. Ide o povinnosť vypracovávať a zverejňovať správy o činnosti mediačného centra v súvislosti s riešením spotrebiteľských sporov za kalendárny rok, ale aj o úpravu osobitných podmienok, ktoré musí mediátor spĺňať, v prípade, že sa bude podieľať na riešení spotrebiteľských sporov. Podmienky, ktoré musí mediátor spĺňať ako poverená osoba oprávneného subjektu ARS sú upravené v Odporúčaní Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky z 12. Januára 2016 k podávaniu žiadosti o zápis do zoznamu subjektov alternatívneho riešenia sporov a k postupu pri alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov (ďalej len „odporúčanie ministerstva hospodárstva“). Zákon vyžaduje po zriadení mediačného centra prijať štatút mediačného centra, ktorého minimálne obsahové náležitosti upravuje § 12 zákona o mediácii. Už v štatúte musí zriaďovateľ mediačného centra klásť dôraz na osobitné pravidlá riešenia spotrebiteľských sporov, ak mediačné centrum takýto druh sporov rieši. S tým súvisí aj úprava pravidiel o odmene mediátora, nakoľko bolo potrebné zosúladiť doterajšiu právnu úpravu a zaviesť nový režim transparentnosti smernice.

Zameraním mediačného centra na riešenie spotrebiteľských sporov zaviedol zákonodarca špecializáciu pre mediačné centrá. Výrazne sa tým mení chápanie organizácie, ktorá poskytuje mimosúdne riešenie sporov alternatívnym spôsobom, t.j. mediáciou. Mediačné centrum, ktoré sa profiluje svojou špecializáciou na určitý druh sporu, zabezpečuje výkon mediačnej činnosti mediátormi zapísanými v zozname mediačného centra, ktorí spĺňajú osobitné predpoklady pre výkon mediácie v konkrétnom druhu sporu. Organizácia, ktorá združuje profesionálov – odborníkov na riešenie určitého druhu sporu, je aj verejnosťou vnímaná, ako profesijná organizácia. Úlohou špecializovaného mediačného centra by tak malo byť vytvárať priestor pre odborný výcvik v súvislosti so zručnosťami, ktoré potrebujú

mediátori pre riešenie konkrétneho druhu sporu. Vytvárať priestor pre spoluprácu všetkých mediátorov, pre ich vzájomnú výmenu skúsenosti.

Význam mediačného centra pre mediátora

Na Slovensku v súčasnej dobe existuje už spomínaných 52 mediačných centier zapísaných v registri mediačných centier vedenom ministerstvom spravodlivosti SR. Na Slovensku však pôsobia aj organizácie, ktoré v tomto registri nie sú, a teda nemožno o nich hovoriť ako o mediačných centrách, a napriek tomu svojou povahou a zameraním poskytujú priestor pre rozvoj mediácie. Tieto organizácie združujú profesionálnych mediátorov a sympatizantov mediácie, informujú verejnosť o možnosti riešiť konflikty alternatívnym spôsobom v mimosúdnom konaní, vytvárajú priestor pre rozvoj mediácie, pre komunikáciu odborníkov v oblasti alternatívnych spôsobov riešenia sporov, podieľajú sa na príprave podkladov pre legislatívu, ale aj zabezpečujú a organizujú vzdelávanie mediátorov. Medzi takéto organizácie môžeme zaradiť Asociáciu mediátorov Slovenska, Slovensku komoru mediátorov ktoré sú občianskymi združeniami, či dokonca ARK – tréning, poradenstvo, mediácia, s.r.o., ktorá má dokonca v predmete činnosti poskytovanie mediačných služieb. Všetky tieto subjekty tiež vedú zoznam mediátorov, teda osôb oprávnených uzatvárať dohodu o začatí mediácie podľa zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Mediačné centra a organizácie podporujúce mediáciu majú od jedného až po niekoľko desiatok členov. Mediátor v zmysle zákona o mediácii nemá povinnosť sa povinne združovať v niektorom z mediačných centier, nakoľko mediačné centrum svojou povahou nie je stavovskou organizáciou, ale len dobrovoľným združením podnikateľov vykonávajúcich svoju činnosť na základe osobitného predpisu. Otázkou vytvorenia jednotnej „komory“ pre profesionálnych mediátorov sa zaoberala mediátorská obec dokonca na medzinárodnej úrovni. V roku 2012 prebiehali rokovania zástupcov mediátorskej obce, odborníkov, zástupcov vedecko-výskumných inštitúcií, aplikačnej a legislatívnej praxe v oblasti mediácie v Slovenskej republike a Českej republike, výsledkom ktorých bolo vznik spoločnej platformy zameranej na podporu mediácie s cieľom využiť jej synergický potenciál. Oba štáty dňa 26.06.2012 v Prahe uzavreli Memorandum o spolupráci v rámci stálej expertnej skupiny Česko – Slovenské mediačné fórum (ďalej len „ČSMF“). Na jednom zo štyroch stretnutí, ktoré sa v priebehu roka 2012 uskutočnili, načrtli aj myšlienku vytvorenia organizácie, ktorá by stmelovala mediátorskú obec smerom do vnútra. Česko – slovenská komora mala byť založená na báze dobrovoľného členstva, ktorá by prijala jednotný kódex mediátorov, podieľala sa na vedeckej a výskumnej činnosti, vytvárala vhodné

projekty na rozvoj mediácie, na podporu celoživotného vzdelávania mediátorov, čím by sa spropagovala a skvalitnila prax mediátora, čo by v konečnom dôsledku viedlo k profesionalizácii mediácie a zaradeniu mediácie medzi profesie. Myšlienka spájania mediátorov bola dokonca taká odvážna, že ČSMF uvažovalo o vytvorení stálej medzinárodnej platformy partnerstva a spolupráce v oblasti vedy a výskumu, vzdelávania, osvetu, aplikačnej praxe a legislatívy so zámerom zdieľania skúsenosti a dobrej praxe v oblastiach mediácie na úrovni Višehradskej štvorky (ďalej len „V4“). Žiaľ ani touto formou nedošlo k zriadeniu jednotnej organizácie, ktorá by zastupovala väčšinu mediátorov vo vzťahu k tretím osobám a inštitúciám. Do dnešného dňa na Slovensku neexistuje takáto organizácia, či stavovská komora a pravdepodobne legislatíva s ňou v najbližšej budúcnosti ani nepočíta.

Byť členom mediačného centra zriadeného podľa podmienok ustanovených zákonom o mediácii neprináša mediátorom žiadne výhody oproti tým mediátorom, ktorí sú združení v inej organizácii rovnakého charakteru. Aj keď zákon o mediácii ustanovil, že spotrebiteľské spory môže riešiť iba také mediačné centrum, ktoré spĺňa podmienky podľa tohto zákona, nie je vylúčené, aby aj taký mediátor, ktorý nie je v zozname tohto mediačného centra riešil spotrebiteľské spory. Dôvodová správa k novele zákona o mediácii k danej problematike uvádza, že mediátor sa stáva oprávneným orgánom riešenia ADR v spotrebiteľských sporoch jeho zápisom do zoznamu mediátorov vedenom ministerstvom spravodlivosti. Mediátor môže byť aj v zmysle zákona o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov poverenou osobou riešiť spotrebiteľský spor pre iný subjekt, ako je mediačné centrum zriadené v zmysle zákona o mediácii. Zákon o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov stanovuje v § 8 ods. 2 a 3 predpoklady, ktoré poverená fyzická osoba musí spĺňať a to:

- musí mať spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- musí byť bezúhonná, čo preukazuje výpisom z registra trestov,
- dôveryhodná, čo preukáže čestným vyhlásením,
- musí mať vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo a odbornú prax v oblasti riešenia sporov v trvaní aspoň jedného roka alebo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a odbornú prax v oblasti riešenia sporov v trvaní troch rokov čo sa preukazuje kópiou dokladu o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, kópiou potvrdenia o zápise do zoznamu rozhodcov, kópiou osvedčenia o zápise do registra mediátorov, pracovným posudkom, potvrdením o zamestnaní alebo iným dokladom, ktorým možno preukázať odbornú prax v oblasti riešenia sporov,

- a musí byť so žiadateľom o zápis do zoznamu oprávnených subjektov riešiť spotrebiteľské spory v pracovnoprávnom vzťahu alebo bola jeho členom, štatutárnym orgánom alebo členom jeho štatutárneho orgánu. Splnenie podmienky pracovnoprávneho vzťahu sa preukazuje čestným vyhlásením.

Otázkou teda opäť zostáva význam mediačného centra pre potreby mediácie a mediátora, ak nemá takto zriadená organizácia, ktorá je právnickou osobou vykonávajúcou činnosť podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon o mediácii podporu štátu.

Výhody členstva mediačného centra v úvahách de lege ferenda

Význam členstva v mediačnom centre však prináša mediátorom určité praktické a profesijné výhody. Otázkou stále zostáva, či je mediácia profesiou. L. Holá zhrnula problematiku mediácie ako profesie vo svojej knihe Mediácia v teórii a praxi (Holá, 2011, s.222 – 231). Hľadá odpovede na otázky, či je možné už dnes hovoriť o mediácii ako o profesii. Porovnáva pohľady rôznych autorov zaoberajúcich sa profesionalizáciou mediácie a rozoberá požiadavky kladené na profesiu mediátora. Pri definovaní profesie mediátora je potrebné vychádzať z jednotlivých znakov, ktoré profesia obsahuje. Podľa definície vytvorenej Greenwoodom (Holá, 20011, s. 223) medzi základné atribúty profesie patria:

- systematická teoretická základňa, ktorá zahŕňa súbor teoretických poznatkov a schopností, ktoré sú odovzdávané vzdelávacím a akademickým systémom,
- profesijná autorita, ktorá zabezpečuje rešpekt zo strany iných profesií a zo strany klienta,
- rešpekt komunity, ktorý za zabezpečí napr. kontrolou vstupu do profesie, kontrolou kvality práce vo vnútri profesie, kontrolou nad vzdelávaním profesionálov a pod.,
- etický kódex, ktorý upravuje profesijné správanie mediátorov a slúži na posudzovanie odbornosti a morálnosti postupu pri práci mediátora,
- profesijná kultúra organizácie, ktorá by stanovovala vlastné normy osobitných predpokladov, hodnôt a postupov pri práci mediátora dodržiavaných v rámci organizácie, ktoré sa prejavujú v jednotnom myslení a správaní jej členov, a zároveň vytvára materiálne aj nemateriálne podmienky pre výkon profesie.

Mediačné centra už v súčasnosti poskytujú určité materiálne podmienky pre výkon mediácie, tak ako im to prikazuje zákon. Len málo z nich však poskytuje mediátorom zapísaným v zozname mediačného centra aj bonusy spojené s členstvom v mediačnom centre.

Samozrejmosťou pre Mediačné centrum Poprad je, že pre svojich členov zabezpečuje supervíziu zdarma pri ich vlastných mediačných prípadoch. Poskytuje im možnosť zúčastniť sa ako zapisovateľ alebo spolumediátor pri mediačných prípadoch iných mediátorov, aby mali možnosť vidieť prácu kolegu, nie pri simulovaných, ale reálnych mediačných prípadoch. Kancelária mediačného centra slúži na pre všetkých členov, ktorí sú oprávnení v nej vykonávať mediačnú činnosť na základe rozvrhu práce. Členovia okrem práv majú aj povinnosti, ktorými zároveň prispievajú k rozvoju a osvete mediácie a to poskytovaním bezplatných mediačných služieb poskytovaných v mediačných poradniach zriadených mediačným centrom. Mediačné poradne pomáhajú mediátorovi v rozhovore s klientom pri nácviku komunikačných zručností. Ďalšou z výhod členstva je, že mediátori sa zúčastňujú na dotačných alebo grantových projektoch, ktoré vyhľadáva pre mediátorov riaditeľ mediačného centra a tak majú možnosť rozvíjať svoje zručnosti v rôznych oblastiach mediácie. Mediačné centrum Poprad organizuje pre svojich členov bezplatné školenia na zvyšovanie kvalifikácie mediátorov ako celoživotné vzdelávanie, čo prispieva ku kvalite poskytovania mediácie. Mediátori s právnickým vzdelaním pomáhajú kolegom pri spisovaní mediačných dohôd, tak aby boli formálne a obsahovo správne. V mediačnom centre dochádza k rozdeleniu rolí, ku kvalite vzťahov a k učeniu z výsledkov. Spoločné fórum na zabezpečenie spolupráce poskytuje dôležitú spätnú väzbu pre mediátora, čo umožňuje jeho osobný rozvoj. Práca v tíme jej členov motivuje podávať výkony, ktoré presahujú výkon jednotlivca. Synergický vzťah medzi členmi v skupine, využitie a rozvíjanie rozmanitosti jej členov je pre vývoj a stabilitu organizácie dôležitý. Už len samotná predstava, že niekam patríme nám pomáha podávať lepšie výkony. Ak sa k tomu pridá ešte odborné vedenie v začiatkoch našej cesty je to veľkým bonusom pre náš ďalší rozvoj. Mediačné centrum je prínosom tak pre mediátora, ako aj pre klienta, avšak rovnako je prínos pre vnímanie mediácie ako profesie, ktorú vykonávajú špecializovaní mediátori v profesijných organizáciách podporovaných zákonom a štátom.

Záver

Komparáciou zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii pred účinnosťou novely zákona a po jej účinnosti možno vyvodiť záver, že zákonodarca v súčasnosti neuvažuje nad vytvorením jednotnej stavovskej organizácie, ktorá by zastrešovala všetkých registrovaných mediátorov na Slovensku a poskytovala tak pomoc a podporu mediátorom pri realizácii mediácie. Podľa môjho názoru by stavovská organizácia prispela k inštitucionalizácii a profesionalizácii mediácie, k zvyšovaniu úrovne mediácie a poskytla by potrebnú prax pre začínajúcich

mediátorov. Na druhej strane si myslím, že takáto organizácia si vyžaduje silnú osobnosť, ktorá by dokázala pozitívne ovplyvniť kultúru organizácie a sledovala spoločné a nie individuálne záujmy jednotlivcov. Niekoľko pokusov o spoluprácu v oblasti mediácie na úrovni regionálnej, celoslovenskej či dokonca medzinárodnej dodnes neprinesli výrazne výsledky v ponímaní mediácie ako profesie.

V súvislosti s mediačným centrom otvorenou otázkou zostáva, či prijatím zákona č. 390/2015 Z. z., ktorý novelizoval zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii v znení prechodných ustanovení § 16 a, nedošlo k nerešpektovaniu zásady ochrany právnej istoty a zásady nadobudnutých práv, keď skôr založením (evidovaným) mediačným centrom retroaktívne ukladá novú povinnosť zápisu do obchodného registra alebo iného registra, a fakticky hlavne mediačným centrom, ktoré pred účinnosťou novely zákona o mediácii, t.j. do 31.12.2015 boli založené fyzickými osobami, neumožňuje vôbec kontinuálne pokračovať v ich existencii. Neprípustnosť retroaktivity a retroaktívneho výkladu právnych noriem zdôraznil Ústavný súd ČR napríklad vo svojom náleze zo dňa 8.6.1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94, podľa ktorého k znakom právneho štátu neoddeliteľne patrí princíp právnej istoty a ochrana občana v právo; tento postup zahŕňa aj zákaz retroaktivity právnych noriem, resp. ich retroaktívny výklad. (Sbírka nálezov a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, str. 227). Rovnako je potrebné sa zamyslieť, či duálny zápis do dvoch registrov neprinesie do budúcnosti problémy so zánikom mediačného centra. Východisko vidím v precizovaní právnej úpravy tak, že označí konkrétne právne formy, ktoré môžu byť použité na zriadenie mediačného centra, v prípade, že zákonodarca neuvažuje o mediačnom centre ako o právnej forme. Na zamyslenie zostáva aj účel zriaďovania mediačných centier, ktoré nemajú podporu štátu a sú len akousi platformou pre spoluprácu na báze dobrovoľnosti.

Veľkým prínosom k tvorbe profesionalizácie je vytvorenie jednotného štandardu pre odbornú prípravu mediátora, ktoré vytvorilo ministerstvo spravodlivosti SR v spolupráci s ministerstvom školstva SR. Zjednotením podmienok vzdelávania v akreditovanom programe Mediátor, ako kvalifikačnej odbornej prípravy pre mediátorov sa zabezpečí kontrola nad kvalitou vzdelávania mediátorov. Kontrolu nad skúškou mediátora by mal zabezpečiť orgán, ktorý vykonáva dohľad nad mediátormi. To by zabezpečilo, že do praxe sa dostanú dostatočne vyškolení mediátori, ktorí budú vedieť vykonávať mediáciu na dostatočne vysokej úrovni.

Ak sa bližšie pozrieme na všetky atribúty profesie, tak ako sú zadefinované, zistíme, že v súčasnosti u nás ani po prijatí novely zákona o mediácii nemôžeme hovoriť o mediácii ako o profesii. K profesionalizácii mediácii sa môžeme priblížiť vytváraním jednotlivých

špecializovaných profesijných organizácii, ktoré by sa snažili tieto atribúty v rámci vlastnej organizácie naplniť. Keď sa stretne skupina s dostatočnou diverzitou, ktorá je ochotná spolupracovať a sleduje jeden cieľ, ktorý súvisí s kvalitou budúcich vzťahov, bude aj spoločnosť mediáciu vnímať ako súčasť systému. Rešpekt verejnosti si tak mediácia môže získať prostredníctvom špecializovaných mediačných centier, ktoré svojou kvalitou poskytovaných služieb určujú vysokú profesionálnu úroveň mediácie.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] BUDJAČ, M., ŠIMONOVÁ, K., LAZÍKOVÁ, J. *Zákon o mediácii. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 243 s. ISBN 978-80-8168-022-9.
- [2] Dôvodová správa k zákonu o mediácii. Bratislava. 2015.
- [3] Dôvodová správa k zákonu o alternatívnom riešení spotrebiteľského sporu. Bratislava 2015.
- [4] HOLÁ, L. 2011. *Mediácia v teórii a praxi*. Praha : Grada, 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-3134-6.
- [5] KOLEKTÍV AUTOROV. 2013. *Občiansky zákonník s judikatúrou*. Bratislava : 2.vydanie. Iura Edition, 2013. 395 s. ISBN 978-80-8078-578-9.
- [6] PLAMÍNEK, J. 2011. *Vedení lidí, týmu a firem*. Praha : Grada, 2011. 160 s. ISBN 978-80-247-3664-8.
- [7] Zákon č. 391/2015 Z. z. o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [8] Zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov.
- [9] Odporúčanie Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky z 12. Januára 2016 k podávaniu žiadosti o zápis do zoznamu subjektov alternatívneho riešenia sporov a k postupu pri alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov.
- [9] Zápisnice z pracovného stretnutia zástupcov Českej republiky a Slovenskej republiky v oblasti mediácie.
- [10] BAJÁNKOVÁ, J. 2015. Súdna rada SR: Odporúčame zlúčenie malých súdov či povinnú mediáciu. Dostupné: online. <http://www.najpravo.sk/clanky/sudna-rada-sr-odporucame-zlucenie-malych-sudov-ci-povinnu-mediáciu.html>.

Kontakt

JUDr. Dagmar Tragalová

MEDIAČNÉ CENTRUM POPRAD

Okružná 761/25, 058 01 Poprad

escapes@escapes.sk, mcpoprad@mcpoprad.sk, www.mcpoprad.sk

Odborný profil autora

Autorka vyštudovala Právnickú fakultu UK v Bratislave a Právnickú fakultu UMB v Banskej Bystrici, kde získala titul JUDr. Má ukončené doplnkové pedagogické minimum pre didaktiku právnych predmetov, organizované Centrom pre celoživotné vzdelávanie UMB v Banskej Bystrici. Od roku 2013 sa aktívne venuje mediácii ako mediátorka. V mediácii absolvovala špecializáciu v rodinnoprávnych sporov na Slovensku a v Čechách. V roku 2014 založila MEDIAČNÉ CENTRUM POPRAD, ktorého je riaditeľkou. Mediačné centrum má zriadenú svoju pobočku v Košiciach a v Ružomberku. Zároveň je autorka lektorkou akreditovaných vzdelávacích programov MV SR a MŠ SR. Pri realizácii odborného vzdelávania mediátorov spolupracuje s OZ Spoločnosť pre vzdelávanie a osobnostný rozvoj a Akadémiou vzdelávania a mediačného poradenstva n.o. v Poprade. Od roku 2012 vykonáva lektorskú činnosť v spoločnosti Securitas, s.r.o., kde vyučuje Základy právneho poriadku a Ústavne právo.